

(204. 5.)

BIJLAGE VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

EENIGE MEDEDEELINGEN (1) nopens de landschappen, die bestemd zijn om ingevolge het verdrag van 1 October 1904 voor de regeling der grenzen tusschen Nederlandsch en Portugeesch Timor, door Nederland aan Portugal en door Portugal aan Nederland te worden afgestaan.

MAUCATAR.

Maucatar wordt begrens'd door de volgende Portugeesche landschappen: ten Westen door Follefaek, Lalawa en Kasabauk, ten Zuiden door Suay en Kamanasa, ten Oosten en Noorden door Lamakitoe.

Staatkundig is Maucatar verdeeld in 7 rijken (Keradjaän), n.l. Bedabem, Oebero, Labarai, Opah, Matai, Vohoroea en Korontow. De radja van Bedabem was oorspronkelijk de hoofd-radja van Maucatar, de andere radja's waren familieleden (anak) van hem, die ieder onder zijn bevelen het bestuur kregen over een deel van het geheel. Vandaar dat Maucatar ook heet Kloeninen, de zes slaappleatsen, duidende op de zes anak.

Tegenwoordig is de band der 7 deelen echter zeer los.

Maucatar stond vroeger onder de bevelen van Waihalé. Daar het daarvan verwijderd lag, plaatste de Liaoray van Waihalé een vertegenwoordiger in Suai om van daaruit zijne rechten op Maucatar uit te oefenen. Die vertegenwoordiger is thans radja van Suai, maar zijn invloed in Maucatar heeft niets meer te beteekenen.

In het Noorden is Maucatar, dat over het geheel matig bevolkt is, een hoog kaal en dor bergland, slechts matig bebouwd met gewassen in ongeregelde cultuur geplant (rijst, djagoeng). Naar het Zuiden daalt het terrein geleidelijk af in eene vlakte, die allengs vruchtbaarder wordt. Vooral de terreinen langs de Zuidelijke grens hebben rijken bouwgrond, waarop rijst, djagoeng, tabak en ook een weinig koffie wordt geteeld. Bosschen worden weinig aangetroffen, daarentegen veel verspreid sandelhout.

Het Nederlandsche bestuur heeft met Maucatar zoo goed als nooit aanraking gehad en het gevolg daarvan is, dat de bevolking, in tegenstelling van de omringende Portugeesche landschappen, vrij is gebleven van het betalen van belastingen en van andere lasten, die in het Portugeesche gebied wel bestaan. Overigens echter beschouwen hoofden en bevolking Maucatar, vooral ook door de ligging te midden in het Portugeesche gebied en door de in naam bestaande suppressie van het Portugeesche Suai, eerder als Portugeesch dan als Nederlandsch gebied. Zij zijn met het Portugeesche bestuur op een goeden voet en de bevolking heeft ook meer aanraking met Timor-Dilly dan met Atapoepoe; verscheidene personen van Maucatar afkomstig, hebben zich in de buurt van Dilly gevestigd; te Atapoepoe heeft dit echter nooit plaats gevonden.

(1) De toestanden op het eiland Timor zijn van dien aard, dat maar weinig *positieve* gegevens konden worden verzameld. Een behoorlijk Inlandsch bestuur en desabestuur ontbreken hier geheel, bijna niemand is de schrijfkunst machtig, zoodat geene aantekeningen worden gehouden.

NOIMUTI.

Het landschap Noimuti wordt door de volgende Nederlandsche landschappen begrens'd:

Amakono in het Noorden en Westen, Nenemétan en Nsana in het Oosten en Amanoebang in het Zuiden.

Noimuti is deels heuvelland, begroeid met gras, alang en kajoepoetihboomen, deels vlak terrein met veel gebang- en towakpalmen. Het heeft een rijken cultuurbodem, die echter weinig ontgonnen is (alleen in de vlakte komen nog al veel sawahs voor).

Noimuti behoort aan den radja van O'Kussi, die in de enclave zelf geen gebied heeft, maar er commandant is van het Portugeesche Gouvernement. Tijdens zijne afwezigheid wordt de enclave bestuurd door een zijner familieleden.

In vroeger tijden is er een Portugeesche Katholieke missie geweest, welke invloed thans nog merkbaar is. Er bestaat nog een kerk, terwijl de bevolking zich voor een groot deel Christen noemt. Haar godsdienst is echter zeer verbasterd en gemengd met heidensche gebruiken.

TAHAKAY.

Tahakay was vroeger een op zich zelf staand Rijk, doch is een groot aantal jaren geleden veroverd geworden door Fialarang en Lamaknen. De bevolking vluchtte naar andere Portugeesche Staten, waarna Lamaknen zich langzamerhand de geheele landstreek wist toe te eigenen. Het is een dor en steenachtig bergland met kort gras als plantbeksleding. Bosschen komen er nagenoeg niet voor, ook weinig alleen staande sandelhoutboomen. In ongeregelde cultuur worden padie en djagoeng verbouwd. Ook heeft men er een weinig boschkoffie.

TAMIRU-AILALA.

Tamiru Ailala, alhoewel behoorende tot Portugal, is een deel van het Nederlandsche Rijk Lakekoen. Het was vroeger met bosschen bedekt en onbewoond, waarna het door menschen uit Tahakay werd bevolkt.

Het Portugeesche bestuur heeft zich nooit met dit landschap bemoeid, zoodat de bewoners zelfs niet weten, dat zij tot Portugeesch Timor behooren. Zij beschouwen zich als opgezeten van Lakekoen en brengen aan den radja van dat Rijk schatting op. De hoofden van het landschap zijn ondergeschikt aan genoemden radja.

Het land is weinig vruchtbaar, doch vrij dicht bevolkt.